

на изворитѣ е нищоженъ; много нѣщо би могло да бжде изяснено чрезъ критичното издирване на днешнитѣ приказки и пѣсни, повѣрия и обичаи. Тукъ ще изложимъ само онова, което е вънъ отъ всѣко съмнение³.

Най-старо известие за религията на славянитѣ намираме у Прокопия: „тѣ признаватъ като творецъ на всички нѣща единъ богъ-мълниеносецъ, комуто принасятъ въ жертва бикове и други жертвени животни“. И по-нататкъ: „тѣ сжщо тѣй почитатъ рѣки, нимфи и други божествени сжщества (δαίμονια), на които и принасятъ жертви, като произнасятъ предсказания (μαντείας)“.

Цѣлата природа тѣ си представляли оживена отъ сжщества, подчинени на висшия богъ. Тѣ различавали *богове* отъ *бѣсове*; пързитѣ били благосклонни къмъ човѣка, вторитѣ напротивъ. Славянитѣ нѣмали идоли, както римлянитѣ и гърцитѣ; сжщо нѣмали жреци и храмове. Християнскитѣ проповѣдници заварили идоли само у полабскитѣ славяни и у руситѣ. А жреческа каста възникнала едничко само у полабскитѣ славяни. Висшето божество се наричало *Сварогъ* (срав. санскрит. svarga: coelum ludri, aether svar — небе). Негови синове били слънцето и огънятъ. Въ една българска народна пѣсень, която и сега още може да се чуе въ разни кжтове, за брака на слънцето съ Деница, братътъ на слънцето се именува *Огненъ*⁴. Слънцето се наричало сжщо тѣй *Даждбогъ* или *Хръсъ*⁵. За поклонение на *Свѣтовита*, толкова важно у полабскитѣ славяни, еднакво както и на *Триглава*, у южнитѣ славяни нѣма никаква следа. За поклонение на *Перуна*, богъ на гърма, толкова високо почитанъ отъ руситѣ, на Балканския полуостровъ не сж запазени други следи, освенъ името на растението *перуника* (ирисъ) и това на планината *Перунова* въ Родопа при Пещера⁶.

По-горе ние приведохме две мѣста изъ едни апокрифи отъ български произходъ, запазени въ руски ржкописи. Въ едно отъ тѣхъ се говори за почитането на Трояна, Хръса, Велеса, Перуна, а въ другото — за Перуна, Хръса, Дия (Ζεύς) и Трояна. Сжществували ли сж тия мѣста въ българския оригиналъ, или ги е прибавилъ рускиятъ преписвачъ — въпросътъ не е решенъ. Велесъ, богъ на скотовѣдството, билъ известенъ на руситѣ и чехитѣ; сжщо и между южнитѣ славяни се срѣщатъ нѣкои следи отъ поклонение нему⁷.

Славянинътъ се молѣлъ на боговетѣ подъ открито небе, въ храститѣ, подъ сѣнката на дърветата, по скалитѣ и височинитѣ. При жертвоприношенията пѣли. Промѣнитѣ на годишнитѣ времена, които иматъ такова важно значение за единъ земледѣлски народъ, се ознаменували винаги съ весели празненства — обичай, който се запазилъ въ продължение на срѣднитѣ вѣкове и до наше време на Балканския полуостровъ. Старославянското *обѣтъ* означавало дадено на боговетѣ обещание, оброкъ; *жрѣтва* (литовско гирти — laudare) е хвалебно или благодарствено приношение⁸. Думитѣ *вѣщсъ* — знаещъ (корень вѣд — scire), *влѣхва* (magus), жрецъ (сравни жрѣтва) сж общи у всички славяни; разбира се, отъ тия авгури следъ време би могла да възникне каста отъ жреци.

Относително космогонията всички славяни мислѣли, че свѣтътъ е произлѣзълъ отъ морски пѣсъкъ, който Богъ взелъ отъ дъното на морето и го прѣскалъ на повърхнината му, за да създаде земя. Следователно, славянитѣ си представляли земята плаваща надъ морската повърхнина⁹.

Че славянитѣ не били фаталисти, доказватъ думитѣ на Прокопия: „Тѣ никакъ нѣматъ понятие за сждбата (εἰμαρμένη) и не ѝ приписватъ никаква властъ надъ хората. Но когато въ нѣкое сражение или при нѣкоя болестъ почувствуватъ приближаването на смъртъта, тѣ се обричатъ на Бога, акоги спаси, да му принесатъ благодарствена жертва (θυσίαν). Спасени, тѣ принасятъ обречената жертва, мислейки, че сж измолили спасение чрезъ тая жертва“.